

**Oponentský posudek disertační práce Mgr. et MgA. Bereniky Políčkové-Dobiášové
„Krajinné struktury, sociální funkce krajiny a jejich změny
na příkladu regionu Miroticka“**

Předložená disertační práce obsahuje textovou část o rozsahu 157 stran (včetně 41 tabulek, 17 schémat a 2 obrázků), doplněnou 4 textovými a 5 grafickými přílohami (příl. č. 6 „na zvláštním mapovém listě“ nebyla k posuzovanému výtisku práce přiložena). Práce je logicky a přehledně členěna do osmi navazujících částí. Po formální stránce je práce výtečná, text je dobře formulovaný, přehledně upravený, takřka zcela bez chyb a překlepů (výjimkou je na str.6, odst.2, ř.2 formulace „...o příčinách změn chování změn...“, kde opakování „změn“ je nadbytečné). Důsledně a správně je citována literatura a prameny. Přehled literatury a pramenů na str. 153-156 svědčí o nevšedním rozhledu autorky v multidisciplinární problematice krajinných struktur a sociální funkce krajiny.

Již v úvodu disertační práce autorka naznačuje svůj svébytný celostní přístup ke krajině, jejím funkcím a změnám, zahrnující i citové, morální, sociální a estetické aspekty a postuluje sympatickou snahu „nesmiřitelné, nespojitelné entity“ propojit. V tomto duchu je formulován i přehled současného stavu problematiky (kap.2), vycházející z excerptce základních prací krajinné a sociální ekologie. Nesprávné je označení Carla Trolla jako biogeografa (str. 8). Carl Troll byl fyzický geograf a v klasické práci z roku 1939 (kterou každý cituje, ale málokdo zná), ve které poprvé použil termín „Landschaftsökologie“ neanalyzoval letecké snímky horských krajin, ale letecké snímky různých sibiřských krajin. Literární přehled vhodně doplňuje rozbor problematiky venkova a krajiny a vymezení základních pojmů. Mezi základními pojmy postrádám termín „kulturní krajina“ a harmonická kulturní krajina“. Zaslouženě předkládá autorka rozbor současných problémů venkovské krajiny ve vybraných evropských zemích vyúsťující do uceleného přehledu problémů, společných evropské ekumeně.

V kap. 3 je výstižně formulován cíl a přínos disertace, spočívající ve srovnání krajinných struktur a sociálních struktur ve vymezeném rurálním prostoru. Pregnantně je formulován výchozí předpoklad a výzkumná otázka. Zaměřením práce na studium vzájemného vztahu a zpětné vazby mezi „fyzickými strukturami krajiny, sociálními strukturami vymezeného rurálního prostoru a historickým příběhem krajiny“ a jejich změn v čase autorka řeší dlouhodobě aktuální a velmi významný vědecký problém, vyžadující multidisciplinární přístup, metodologicky přesahující standardní meze různých vědních disciplín. Toto zaměření je ovšem plně v souladu se současnými trendy evropské a světové ekologie krajiny při výzkumu struktury a fungování kulturních, člověkem obývaných a ovlivněných krajin.

V metodice práce (kap.4) autorka originálně propojuje kvantitativní a kvalitativní metody i sekundární zdroje. Originální je využití pomístních jmen jako výstižných indikátorů sociální sítě. V krajinné ekologii zcela originální je využití postupu „zakotvené teorie“ (grounded theory) při syntéze výsledků kvalitativních zjištění výpovědi respondentů narativní metodou.

V 5. kap. autorka předkládá charakteristiku respondentů, časový horizont výzkumu a rozložení témat šetření do 41 otázek, tematicky sdružených do 11 účelně vymezených bloků. Zřejmě nedopatřením se v tab. č.3 (str.32) ocitla otázka č.0 (správně č.1). Zkoumanou lokalitu vymezuje pouze katastry obcí. Za zásadní (a jediný významný) nedostatek práce pokládám to, že v práci nenalezneme ani základní přírodní a socioekonomické charakteristiky zkoumaného území. Musel jsem si základní charakteristiky vyhledat v (poněkud zastaralém) Zeměpisném lexikonu ČR, Obce a sídla (ed. B. Nováková, Academia Praha, 1991), abych věděl, že se na území Mirotic se jedná o pahorkatinný reliéf, mírně teplou klimatickou oblast 11,

zemědělskou přírodní oblast pahorkatinnou s kyselými hnědými, oglejenými, písčitohlinitými až hlinitopísčítými půdami, zemědělský výrobní typ bramborářský s průměrným a nízkým stupněm ochrany ZPF, že Mírotice mají průměrnou nadmořskou výšku 412 m, Bořice 448 m, že v Bořicích klesl počet obyvatel ze 191 v roce 1869 na 43 v roce 1980.... Z Registru biogeografie jsem si doplnil základní údaje o geobiocenologické typologii autorkou zkoumaného území, které vymezují přírodní limity využití krajiny: jedná se o 4.bukový vegetační stupeň (nejrozšířenější v ČR), trofickou meziřadu oligotrofně mezotrofní (v ČR převažující), normální a zamokřenou hydrickou řadu. Z hlediska širších územních vztahů je vhodné doplnit začlenění do biogeografických regionů (1.21 Bechyňský a 1.29 Blatenský – Culek 1996) a typů biochor. Doporučuji autorce, aby při publikování výsledků práce základní charakteristiky zkoumaného území doplnila. Významně to pomůže při posouzení reprezentativnosti výsledků šetření.

Podstatnou část práce tvoří přehled výsledků vhodně doplněný diskusí k dílčím výsledkům (kap.6). Autorka postupně prezentuje a komentuje výsledky odpovědí na jednotlivé otázky a v rámci bloků diskutuje souvislosti krajinných a sociálních struktur a jejich změn v širokém spektru různých aspektů. Zvolený náročný postup umožnil autorce postupně analyzovat dílčí aspekty vztahů, od citových kořenů a archetypálního vnímání krajiny až po změnu vztahu ke krajině a percepci zkoumané krajiny a originálně naplnit ucelený „příběh krajiny“ v kontextu politických, ekonomických a sociálních souvislostí. Nepovažuji za nutné podrobněji rozebírat a chválit všechny výsledky, soustředěné v jednotlivých blocích, souhrnně je mohu označit za originální, empiricky podložené, adekvátně komentované a přinášející celou řadu podnětů pro aplikovanou ekologii krajiny v celostním pojetí. Zvláště vyzvednout bych chtěl blok č. 7 Správa krajiny, jehož formulací a naplněním autorka upozorňuje na v České republice zcela opomíjenou potřebu soustavné dlouhodobé péče o krajinu. Samotný tento blok, dokumentující, jak málo jsou ve zkoumaném území reflektovány a uplatňovány nejrozmanitější analýzy, generely a plány, související s venkovskou krajinou a jak malý dosah mají aktivity státní správy, zaslouží samostatné publikování a zasloužil by adekvátní reflexi státních institucí.

Precizně a zasvěceně jsou zpracovány závěry z diskuse k výsledkům (kap.7). Autorka v logickém sledu shrnuje jednotlivé dílčí analytické výsledky a dospívá k formulaci pravděpodobného scénáře budoucích změn a vývoje rurální krajiny.

V závěrečném souhrnu (kap.8) podává autorka syntézu výsledků, účelně uspořádanou jako ověření výchozího předpokladu na základě „zakotvené teorie“ a formuluje závěrečné variantní scénáře vývoje „tohoto typu rurální krajiny“. V této souvislosti opět postrádám a doporučuji doplnit charakteristiku či vymezení „tohoto typu“ zkoumané rurální krajiny. Velmi hodnotným výsledkem je i analýza počtu zachovalých pomístních jmen, která se ukázala jako velmi výstižný indikátor sociální sítě. Tato analýza je doplněna podrobným rozбором pomístních jmen Míroticka, uvedeným v příl. č.2.

Závěr: Doktorandka Berenika Políčková-Dobiášová předložila originální disertační práci řešící velmi aktuální a závažnou problematiku vztahu změn struktury a sociální funkce venkovské krajiny ve vhodně vybraném regionu Míroticka. Podařilo se jí navrhnout a realizovat svébytný metodický postup, umožňující naplnit deklarovaný celostní přístup. Prezentace výsledků náročného výzkumu je svébytně koncipována jako dramatický příběh lidí a jejich krajiny s otevřeným koncem. Výsledky disertační práce si nesporně zaslouží monografické vydání. Disertační práci doporučuji k obhajobě a navrhuji udělení vědecko-akademické hodnosti.

Disertační práce

Krajinné struktury, sociální funkce krajiny a jejich změny na příkladu Miroticka

Autorka: Mgr. et Mga Berenika Políčková – Dobiášová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta

opponentský posudek vypracoval: doc. RNDr. Jan Pokorný, CSc. ENKI, o.p.s. Dukelská 145, 379 01 Třeboň, pokorny@enki.cz

Předložená disertační práce sestává ze 157 stran textu a 4 příloh. Dále jsou ve zvláštním svazku přiloženy kopie publikací autorky disertační práce, uveřejněné v časopisech Životní prostředí (1x), Venkovská krajina (3x), Collection of Scientific Papers, Faculty of Agriculture in České Budějovice (1x), Ekológia Bratislava (1x), práce uveřejněné ve sbornících (2x) a plný text práce v recenzním řízení časopisu Journal of Environmental Policy et Planning. Uvedené práce souvisejí přímo s tématem předložené disertace.

Disertační práce je členěna na Úvod, Přehled současného stavu problematiky, Cíle a přínos disertace, Metodu zkoumání, Analýzu výpovědi respondentů, rozsáhlou kapitolu Výsledků rozdělenou na 11 bloků s diskusí dílčích výsledků, Závěry z diskuse, Souhrn a Seznam použité literatury.

Po formální stránce je disertační práce velmi pěkně provedena, oceňuji zejména bohatou češtinu při zachovaném odborném stylu jazyka.

Uvítal bych seznam a výklad použitých zkratk.

Samotný název práce a poté jednostránkový úvod napovídají, že se autorka zabývá vysoce aktuálním tématem vztahu člověka hospodáře a krajiny, které nelze obsáhnout exaktní kvantifikující metodikou s příslušným počtem opakování a následným statistickým vyhodnocením. Napětí mezi úpornou snahou o exaktní a objektivní přístup (kartesiánský, neosobní) na straně jedné a přístup na základě zkušenosti, tradice a citu na straně druhé, navodila autorka vhodně zvoleným mottem.

Přehled současného stavu problematiky

Úvodem literárního přehledu autorka shrnuje směry ekologie, jako systémové vědy s interdisciplinárním využitím a podává přehled stěžejních témat krajinné ekologie. Uvádí metodické přístupy využití v práci – metodika hodnocení KES podle Míchala doplněná porovnáním liniových bodových struktur na leteckých snímcích lokality.

Na stránce 9 jsou uvedeny práce České krajinářské školy, jsou nějaké ekvivalenty nebo směry těmto přístupům podobné v zahraničí?

Zmíněny jsou též přístupy kombinující vědecké přístupy s intuitivními (Palang). Autorka stručně popsala vývoj výzkumu venkovské krajiny.

Uvítal jsem část „Vymezení pojmů“ s četnými citacemi literatury. Stať „Společné kořeny současných problémů venkovské krajiny“ ukazuje na příkladu Estonska, Rumunska, Rakouska a Norska, že degradace krajiny a ztráta identity není pouze následkem kolektivizace, ale odvodnění, ztráta diverzity a útek lidí do měst probíhají i v Norsku.

Upozorňuji na zavádějící tvrzení na straně 22 (předposlední odstavec)“ ..prosakuje ohromné množství živin dodávaných na pole ve formě neorganických hnojiv...“ Odvodnění zrychluje rozklad organických látek v půdě, uvolňují se živiny, půda se okyseluje – z odvodněných půd, zejména půd mokřadních, se uvolňují a odtékají živiny nezávisle na dodávce hnojiv.

Desertifikace krajiny (strana 24) tj. zrychlení odtoku podpovrchových i povrchových vod, úbytek vodních zdrojů. Desertifikace je charakterizována ztrátou trvalé funkční vegetace a rozpadem tzv. krátkého (malý, uzavřený) vodního cyklu.

Vývoj krajiny se ocitá na křižovatce cest (str. 25), ke scénáři „uvědomění si hodnot“ by měl přispět přístup hodnocení a oceňování ekologických služeb.

Cíle disertace jsou stručně formulovány na straně 26, poté následuje popis zvolené metody zkoumání struktur krajiny a jejího příběhu. Před tím, než autorka formuluje cíle disertace, deklaruje zřetelně svůj přístup k poslání vědy otázkou: jak je možné, že společnost toleruje opakované disfunkční změny v krajině? Z úvodní části disertace a celého následujícího textu je zřejmé, že autorka chce svým výzkumem přispět k řešení závažného problému degradace krajiny. Prioritou jejího bádání je zpětná vazba společnosti nikoli vlastní osobní úspěch v aréně jednotlivých soutěžících výzkumníků.

V části „Metody kvantitativní“ na stránce 27 je vzorec výpočtu KES. U tohoto vzorce chybí výklad zkratk a používaných jednotek. I zde je aktuální otázkou, zda existuje v zahraničí nějaká obdoba USES a KES.

Kvalitativní metoda je založena na dotazníkovém šetření respondentů a je doplněna reakcí respondentů na pomístní jména, na letecké snímky a staré mapy. Výsledky šetření respondentů s doslovnými záznamy odpovědí jsou rozčleněny na 11 bloků a tvoří podstatnou část práce. Respondenti jsou rozděleni na starousedlíky a novousedlíky. Popis respondentů je jasný a konkrétní. Největší zastoupení ve skupině starousedlíků zauímají správně lidé důchodového věku, aby byl postižen vývoj krajiny.

Odpovědi respondentů na otázky jednotlivých bloků jsou shrnuty v tabulkách. Autorka obsah odpovědí diskutuje a shrnuje pro každý z jedenácti bloků zvlášť.

Nemám zkušenost s hodnocením dotazníkového šetření ani se sestavováním dotazníků. Četl jsem pečlivě odpovědi respondentů i komentář a hodnocení zpracované autorkou. Podle mého názoru se autorce podařilo vytvořit hodnotný dokument o sociální funkci krajiny, o jejím stavu a percepci. Je pozoruhodné, jak se většina respondentů (lidí v krajině žijících) shoduje v popisu stavu krajiny: krajina se vylidňuje, mizí sociální vazby, zmizely cesty, ztrácí se vztah k půdě, ubylo zvířet, zmizely potoky, ubylo vody, zmizely lomy, lomečky, pískovny. Na str. 42 a 44 vítám záznamy o úbytku vody, kosení v podmáčených loukách (skákání z ostrůvku na ostrůvek – dnes tam jezdí traktory). Klimatologové a vodohospodáři nejsou totiž jednotní v hodnocení rozsahu a významu odvodnění pro vodní režim krajiny a pro místní a regionální klima. Exaktních využitelných měření se nedostává. Uvedené záznamy považují proto za hodnotné. K některým citátům jsem se vracel: „*mysl se zplošťuje jako reliéf zbavený přirozených potoků a vodotečí zničených melioracemi*“. Str. 78: „*to co bylo vzácnost, í je dnes v popelnicích*“.

Str. 45: „*pattern and patches*“ lze přeložit jako plochy a plošky snad jen v této souvislosti. „*Pattern*“ v systémových vědách se překládá podle kontextu jako „*funkční struktura*“ jejíž jednotlivé složky jsou ve vzájemných vztazích. Zápolili jsme s tímto termínem při překladu knihy „*Web of Life*“ (F. Capra).

V záznamech respondentů se často objevuje termín „*draha*“ – *jsou to občiny (v mapách stabilního katastru „Gemeinde“)*?

Jak hodlá autorka se záznamy od respondentů dále naložit? Není to materiál pro vědecký impaktový časopis, je to ovšem hodnotný dokument.

V závěrech z diskuse k empirickým výsledkům formuluje autorka následující tři vlny změn venkovské krajiny a společnosti v období 1947 – 2008: 1) ideologická (kolektivizace), 2)

mechanizační proběhla v západní Evropě i v socialistickém bloku, 3) ekonomický tlak spojený s globalizací. Sdílím obavy, že „*Brzy bude mít většina venkovského obyvatelstva městské kořeny*“ (str. 136) a dodávám, že taková se potom spoléhají více na počítačové modely nežli zkušenost venkovského hospodáře.

Závěrečný dotaz: čím to je, že krajina ztrácí vodu, ztrácí tvář, diverzitu a život, nemá vodu a degraduje, když to téměř nikdo nechce?

V závěru předložené disertace se autorka správně vrací k Výchozímu předpokladu a výzkumné otázce a formuluje cesty možného dalšího vývoje rurální krajiny. K této stati (str. 143) bych dodal ještě stále možnou optimistickou variantu, vycházející ze zásadní úlohy krajiny a tudíž člověka/hospodáře pro zásobení vodou, tvorbu klimatu, tvorbu prostředí a zásobení kvalitními potravinami. V této souvislosti upozorňuji na práce současného německého politika a myslitele Hermanna Scheera (*Die Primaere Wirtschaft wird wieder Primaer*).

Výchozí předpoklad ověřuje autorka na str. 144, 145 hodnocením koeficientů ekologické stability v jednotlivých katastrofách v časové řadě 1845, 1948, 1963, 2007. V této souvislosti kriticky analyzuje limity metodologie KES pro šetření zahrnující sociální a kulturní aspekt. Autorka upozorňuje, že metodologie KES zohledňuje vývoj plošných krajinných struktur, zatímco liniové a bodové struktury podmiňující sociální sítě nejsou touto metodou odpovídajícím způsobem zachyceny. Změny liniových struktur jsou vyhodnoceny zvláště s využitím leteckých snímků. Autorka správně upozorňuje i na nutnost respektovat druhové složení nově zakládaných travních porostů.

Předložená disertační práce autorky Bereniky Políčkové – Dobiášové obsahem i formou zcela splňuje požadavky kladené na doktorskou disertaci. Autorka zpracovala rozsáhlý soubor záznamů a pozorování, údaje zpracovala exaktním a reprodukovatelným způsobem a získané výsledky konfrontovala se současnými poznatky. Část výsledků autorka již publikovala. Doporučuji bez výhrad předloženou disertační práci k obhajobě.

V Třeboni 12.6. 2009

Jan Pokorný

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. et MgA Bereniky Políčkové-Dobiášové:

Krajinné struktury, sociální funkce krajiny a jejich změny na příkladu regionu Miroticka

Posuzovaná disertační práce představuje obsáhlý text, který reprezentuje autorčino zaměření. Její posuzování pro mě bylo dost obtížné, protože s podobně zaměřenou a strukturovanou disertační prací jsem se ještě nesetkal. Jsem však tolerantní a považuji tedy předloženou práci za akceptovatelnou jako disertační v oboru Aplikovaná a krajinná ekologie, který je nesmírně široký a variabilní.

Práce je psaná čtivým jazykem, přesto se autorka nevyhnula většímu počtu drobných překlepů nebo jazykových nesrovnalostí. Nejčastěji se jedná o chybějící interpunkci – chybějící oddělení vedlejší věty vztahné čárkou. Drobné opravy jsem provedl tužkou do posuzovaného výtisku.

Disertační práce má v názvu výraz „krajinné struktury“. Ty můžeme chápat, jak je vidět, velmi mnohotvárně. Pro účely práce by bylo dobré je přesně definovat.

Práce je logicky strukturovaná. Daleko největší část zaujímají výsledky, které jsou ovšem podány pro vědecký text netypicky. Odpovídají narativnímu přístupu autorky a použité metodě řízených rozhovorů s respondenty. Ze směsi stovek citací respondentů, ve snaze dostat tam co nejvíce informací, se ovšem poněkud vytrácí přehlednost a čtenář se v nich může obtížněji orientovat. Přehledněji jsou výsledky podány v závěrečných shrnujících kapitolách 7 a 8.

Věcné a metodické poznámky k jednotlivým kapitolám:

Kapitola 2. Přehled současného stavu problematiky.

Krajinná ekologie a samotná krajina mají mnoho definic. Definice vypsané z internetových stránek včetně Wikipedie nejsou vždy nejlepší a nejužitečnější. K problematice existuje dost kvalitní vědecké tištěné literatury, při výběru informací z internetu je třeba být velmi opatrný (např. na str. 8 stěžejní témata krajinné ekologie vypsaná z internetu nepovažuji za úplná ani za nejužitečnější). Autorka postihuje jen jeden směr krajinné ekologie, a to nikoliv ten nejsilnější nebo nejrepresentativnější.

V této kapitole se objevují i partie metodické (na str. 9-10), které by měly být uvedeny až v samostatné kapitole věnované metodice. Je zbytečné používání některých cizích slov, k nimž máme běžné české ekvivalenty. Celým textem se tak táhne používání slova „societa“, které na mě při čtení působí rušivě.

Venkov a krajina představují jistě velké téma (str. 13) a tak nemohu souhlasit s tvrzením autorky, že ještě před 5 lety bylo v české vědě poměrně řídké. Možná z jejího pohledu a zaměření, ale obecně je toto téma tak široké a frekventované, že se mu dlouhodobě věnují celé výzkumné týmy (např. na přírodovědecké fakultě UK Praha, na ČZU v Praze nebo MZLU v Brně). Existují metodiky, krajinnotvorné programy, grantové projekty, které ovšem leží zřejmě mimo zorné pole autorky. S tím souvisejí i možné cesty obnovy (str. 14), které jsou zde pojednány jen velmi stručně, útržkovitě.

Vymezení pojmů (str. 14-20) je sice užitečné, chápání některých pojmů je ovšem účelové a zúžené (např. „Lokalizace“). Nerozumím, proč je tam zařazen a definován pojem „Paměť krajiny“ (str. 16) a o pár stránek dál „Krajinná paměť“ (str. 19). Jaký je mezi nimi rozdíl ?

Některé pojmy nejsou příliš vysvětleny – např. „Kvalita místa a jeho zdraví“ (čtenář se nedozví, co to je, jak ji určit). Systém řazení pojmů jsem nepochopil, orientace v něm je obtížná.

Na str. 24 je nesprávné použití slova „marginalisace“ v souvislosti s rozparcelováním. V pojmenování problémů současné rurální krajiny je nepřesně definovaná „desertifikace“ a není definované „zhutňování“. Proč autorka neuvedla degradaci půd vodní erozí, která je v našich podmínkách významnější než eroze větrná, kterou naopak uvádí? Domnívám se, že problémů je ještě mnohem více, než uvedených a chaoticky seřazených 12 na str. 24 (např. změna krajinného rázu, změna biodiverzity, invazní druhy). Jejich pojmenování a seřazení je ovšem věci náhledu. Podotýkám jen, že zornění krajiny je u nás nyní menší než bylo po celé 20. století. Vodní a větrná eroze půdy se výrazně snížily za posledních 20 let. Nedělejme si naopak iluze o minulosti, např. půdní eroze v 19. století včetně stržové byla velmi devastující!

Kapitola 4. Metoda řešení

V práci výrazně převládá zvolená metoda kvalitativní založená na narativním přístupu (mnohokrát opakované a zdůrazňované sousloví „příběh krajiny“ považuji za módní a nadužívané klišé). Hodnocení kvantitativní se omezuje v podstatě jenom na koeficient ekologické stability (Kes), který je ovšem pouze pomocným a velmi nedokonalým ukazatelem s mnoha nedostatky.

Kapitola 5. Časové a místní vymezení...

V této části mi vyloženě chybí byť jen stručný, ale výstižný popis modelového území včetně jeho přehledné mapy (to, co je v příloze, nepovažuji za dostatečné mapové vyjádření). Pouhé dva (!!!) řádky na str. 30 považuji za trestuhodně málo. Respektuji absenci přírodovědného vzdělání autorky, ale přesto: stručná charakteristika přírodních podmínek, využití ploch (land use) a socioekonomický vývoj v modelovém území tam měly být uvedeny.

Šetření názorů místních obyvatel formou řízených pohovorů je jistě náročné. Přesto si nejsem jistý, zda počet respondentů 31 (26 + 5) je dostatečný – pro kvalitativní závěry asi ano, v případě kvantitativního hodnocení by bylo třeba mít větší soubor.

Kapitola 6. Výsledky

Tato neobsáhlejší část představuje oprávněně těžiště celé práce. Vychází z předem stanovené metodiky, probírá postupně odpovědi na všech 41 otázek uspořádaných do 11 bloků. V diskusi ke každému bloku jsou uvedeny výstižné postřehy, zatímco řazení odpovědí přináší sice zajímavé počtení, ale někdy na úkor přehlednosti práce. Ve spoustě útržků odpovědí respondentů se ztrácejí velmi cenné a výstižné postřehy autorky o změnách v krajině (např. na str. 71, 73 – Draha, Zarůstání krajiny a jiné).

Škoda jen, že výsledky nemají mapové vyjádření, charakter některých otázek k tomu přímo vybízí. Např. „významná místa“ (str. 40-41), zobrazení zmizelých cest, těžebních tvarů, dalších významných krajinných prvků, zaniklých rybníčků a pramenišť, zmizelá a zachovalá jména (str. 97-105) si přímo říkají o mapové vyjádření a sestavení krásných tematických map, které by byly velmi užitečné. V Bloku 4 vidím nelogičnost v uspořádání tabulek č. 10 a 11, které jsou podobné a měly by tudíž mít stejně strukturované sloupce a řádky (s. 54 – 55).

Otázka 13 – Vnímání krajiny dětmi: mezi respondenty děti nejsou, je tedy otázka, zda respondent odpovídá stejně jako by odpovídal, byv tázán v dětském věku, nebo je jeho dnešní odpověď vzpomínkou transformovanou do dnešní doby.

Některé hrubé pravopisné chyby v odpovědích („Když byly v krajině lidi!“ – str. 91) bych chápal, pokud by se jednalo o autentické písemné odpovědi respondentů. Nelze je však ospravedlnit, jestli jsou to přepsané rozhovory, jak uvádí autorka v metodice.

Poslední blok 11. Atmosféra a pocity bych zařadil někam dopředu, není důvod, aby to uzavíral. Logickým uzavřením by měl být stávající blok 10, který aspoň trochu naznačuje některá východiska a budoucí vývoj krajiny.

Kapitola 7. Závěry z diskuse

Závěry jsou, jak jsem již výše uvedl, celkem výstižné. K poznámce o méně nápadné druhé vlně změn v krajině (fáze mechanizační, též možno napsat technologická) jen podotýkám, že i tato etapa byla popsána v řadě prací (např. Lipský 1998, 2000, 2005 a další).

Kapitola 8. Souhrn

Teprve zde se objevuje, byť jen ve velmi malé míře, určitá kvantifikace hodnocení změn ve struktuře krajiny, a sice zejména v podobě koeficientu ekologické stability krajiny v jeho nejjednodušší podobě podle Míchala (str. 144-146). Ten je zcela rutinně počítán pro všech 13 000 katastrálních území České republiky, a to i v historické retrospektivě do roku 1845 (Bičík a kol. – historický land use), proto nerozumím poznámce, jaký unikátní materiál byl zajištěn pro výpočet Kes ve třech katastrálních územích, která dohromady tvoří modelový region. Mnohokrát bylo ovšem mnou i dalšími autory zdůvodňováno, že je velmi nevhodné, někdy až zavádějící použít tento koeficient pro vývojové srovnání v čase. Autorka si tuto nevhodnost a nedokonalost koeficientu, vyplývající z velkého metodického zjednodušení při jeho konstrukci, ve svém komentáři také uvědomuje, měla by ovšem citovat autory, kteří s podobnými postřehy přišli již dříve. Mohla být uvedena také výchozí data land use pro výpočet Kes.

Koeficient ekologické stability, s ohledem na to, jak je konstruován, nemůže odrážet kulturní diverzitu (nejvyšší Kes bude mít monotonní lesní divočina) a bylo by naivní očekávat něco jiného.

Kladně hodnotím závěry potvrzující souvislost mizení fyzických a sociálních krajinných struktur (str. 147). V nich vlastně autorka splnila cíle práce, které si dala v úvodu.

Závěrečné zhodnocení

V předchozích řádcích jsem se zaměřil na kritiku nedostatků, slabých nebo polemických míst práce. Práce má ovšem také mnoho kladů, v mnoha detailech proniká do podstaty problémů současné venkovské krajiny a vztahu člověka k ní. Potvrzuje výchozí premisu, přináší množství originálních poznatků a též inspiraci pro další výzkum.

Práci Bereniky Políčkové-Dobiášové doporučuji k úspěšné obhajobě.

2.6.2009

Doc. RNDr. Zdeněk Lipský, CSc.
Katedra fyzické geografie a geoekologie
Přírodovědecká fakulta UK Praha